

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : 200 Lei
Particulari : 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

PARTEA OFICIALĂ

No. 3406/1936.

Schimbare de nume.

Prin Deciziunea On. Minister al Justiției No. 66012, publicat în Monitorul Oficial No. 160 din 13 Iulie crt. numele patronimic al preotului diecezan On. Demetriu Șaitoș din Hrip, i s'a schimbat din »Șaitoș« în »Munteanu«.

Oradea, 27 Octomvrie 1936.

AVIZ

Preacucernicii Preoți, cari nu și-au ridicat încă rentele de consolidare, să binevoiască a le prelua fără amânare la Oficiul Administrativ diecezan.

Nr. 113/3936.

Concurs pentru postul de cantor din Țeghea.

Pentru complectarea postului de cantor din Țeghea (filia parohiei Satu-Mic) protopopiatul Tășnad, se publică concurs pe data de 15 Noembrie crt.

Retribuțiuni :

1. Locuință, superedificate, — grădină de 800 st.²
2. 8 jug. cad. pământ (6 arător — 2 fânaș).
3. Drept de pășunat pentru 2 vite pe pășunea comunală (pentru plată).
4. Drept de lemne din pădurea comunală (pentru plată).

5. Stolele îndatinate.

Cantorul este obligat să suporte toate impozitele după sesiunea cantorală.

Concurenții se vor prezenta pe data de 15 Noembrie crt. aducând cu sine toate actele necesare.

Se notează, că noul ales va avea să-și ocupe postul numai la 1 Ianuarie 1937.

Țeghea, la 18 Oct. 1936.

Curatorul.

PARTEA NEOFICIALĂ

Idealul în Agru.

Departa de noi de a putea fi dușmanii »ortodoxiei«, dar o vrem ceea ce trebuie să fie, pentru a putea suferi comparație cu ceea ce biet suntem noi, pentru ca împreună să fim ceea ce suntem chemați a fi : creștini integrali și universal, după gândul și inima unuia Hristos și a bisericii una a Lui.

Poporul unde intelectualul, chiar cel îmbrăcat în sutană, nu i-a compromis și stricat, prin faptele sale, contrarii vorbelor mieroase, — credința, — crede. Crede mai ales prin fapta bună moștenită dela moși și strămoși, susținută și nutrită de pilda ce au norocul s'o mai audă din Evangheliile Domnului citite prin biserici, dar mai ales pe la boteze, mashuri și înmormântări.

Lupta de exterminare a credinței, pentru zestrea românismului au început-o și o susțin intelectualii lacomi și necredincioși ; pentru aceea, oricât de durerosă ar fi, nu-i primejdioasă și-i trecătoare și nici

un alt rezultat nu poate produce, în afară de oarecare : Perirea ta, prin tine, Israile !

Pentru aceea trebuie ca cei ce vreau să ia parte la organizarea dragostei pentru mântuirea neamului, să vină în Agru.

Azi, când furtul a devenit izvor de bun traiu al celor considerați „buni“ oarecândva și azi mari ; azi când rușinea e o floare care se cultivă atât de rar și crește atât de rușinată în curțile domnilor, ascunzându-se rușinată în grădinițele țărănești, azi, când desfrâul, cu toate formele lui, de care se rușinau strămoșii, — e pentru nepoții lor o cinste și mândrie și o servesc aproape exclusiv : dansurile, cafenelele, cluburile, aleele, strandurile ca și întrunirile familiare dominate oarecând de respect, azi, când oamenii cluburilor și ai localurilor de noapte sunt înainte șezători în biserici, azi când sanctuarele familiare sunt pângărite, cei mari se lefăesc, cei mici se liniștesc în

pângărirea lor, azi când copiii domnilor sunt siliți să învețe din cărți dragostea față de Dumnezeu și biserică, azi, când credința e răvășită 'n sufletele goale și arse de focul patimilor conștient nutrite; **doar Agrul mai poate aduce mântuire indivizilor și neamului.**

Noi intelectualii, avem mai mare nevoie de izvoare la cari să ne adăpăm mereu credința ca să nu o pierdem cu totul, spre marea și sigura noastră pagubă; lucru de care dacă am fi conștienți, primejdia ar fi mult mai mică.

Poporul dela sate își pierde mai greu credința. Îl are pe Dumnezeu mai aproape de sufletul său, mai aproape de necesitățile vieții sale de toate zilele. Îl simte în necazurile sale, în grăunțele de grâu, în ploaie; îl descoperă în furtună, în trăsnet; îl află în mila cu care-l cercetează, în bucuriile și năcazurile sale.

Dar noi, în locul lui Dumnezeu, *ne avem pe noi* și ne închipuim ușor, neputându-l pipăi cu laba, că putem trăi fără de El.

Veniți în Agru. Biserica vă cheamă, să-i ușurați sarcina, pe care munca ei o simte atât de grea, încât se pare că-i birue, îi apasă, îi apatizează lucrășii, în neputința izbânzii ce se vedește mai mult decât este.

Nu chiamă biserica, cu atâta insistență și dragoste, laicii la muncă pentru că lucrășii oficiali ai ei și-ar fi pierdut creditul, — unii indivizi da, iar alții n'au avut ce pierde; — dar *preotul lui Dumnezeu*, pe care lumea-l simte și recunoaște după suflet și fapte, nu și-a pierdut respectul, — dar se pare că lumea ca și copiii primesc mai bucuros sfaturi și se îndreaptă mai ușor după cei din tagma lor: copiii, după copii, laicii după laici, cei ce greșesc după tovarășii lor de împreună-poticneală — pornesc mai bucuros spre culmile îndreptării și ale virtuților, cari devin mai ușoare de urcat însoțit de aceia pe cari i-ai avut tovarăși în drumul greșelii,

Veniți în Agru toți cei buni, ca să puteți rămâne buni, căci pilda voastră o jinduesc toți, veniți toți cei ce vă credeți buni, ca să vă dovedeți, veniți cei ce credeți că sunteți buni, ca să fiți! Veniți să vă mântuiți și să dați mână de ajutor bisericii să vă mântuiască și să ușurăm mântuirea fraților noștri, mântuindu-ne pe noi înșine.

Dacă vi se pare că biserica noastră greco-catolică n'ar da importanța, pe care o merită, — *Agrului și celor ce-i simt însemnătatea* și se luptă pentru înființarea lui în suflete, — nu căutați greșala în cei mai suș puși decât voi, *ci găsiți-o în voi*, în cei mulți și cinstiți și desinteresați, cari nu v'ați interesat cum ar fi trebuit; cari n'ați venit să imprimați asupra Agrului și a sfortărilor lui timbrul curățeniei sufletului vostru, dornic numai de mântuirea voastră și alor voștri și acest desinteres a putut să facă să fie cerute locurile din dreapta și din stânga locului din frunte, ori chiar cel din frunte, de unii, decât cari s'ar fi găsit mai vrednici între cei vrednici, sau de unii a căror țință e parvenirea în cele ale lumii, prin mai-mușărirea celor ale sufletului.

Veniți voi cu lumina sufletului vostru, — căci nu aveți dreptul să o puneți sub obroc, — și se va destrăma tot ce vi se pare întunec. Aduceți-vă căldura și se vor încălzi toți!

Veniți cu setea-vă de curățenie și veți avea bucuria să vedeți pe Dumnezeu, — plata celor curați cu inima.

Veniți în numele celui ce ne spune tuturor: »Nu vă temeți, eu am învins lumea«.

Veți învinge și vom învinge, prin El și în numele Lui, tot ce-i rău, *înfrățind* pentru noi și pentru acest neam greu încercat, *putința de-a găsi drumul ce-l va duce la adevărata lui unire sufletească.*

Acesta e idealul Agrului: Ideal viu, ideal regăsit în realitatea unei lumi ce va să vie.

Augustin Cosma.

Cele dintâi misiuni catolice în interiorul Asiei

Me:gând învățați toate popoarele...
(Matei, 28, 19).

Mântuitorul lumii Isus Hristos, înainte de a se înălța la Tatăl dela care a fost și ieșit, drept testament a lăsat învățăceilor săi porunca de a predica Evanghelia cea mântuitoare tuturor neamurilor pământului, făgăduindu-le asistența Sa în toate zilele și până la sfârșitul veacului.

Apostolii și învățăceii s'au silit să împlinească cât mai bine această poruncă, și așa încă în cele dintâi decenii după înălțare, prin predicarea lor au primit creștinismul mai multe ținuturi din imperiul roman. Urmașii lor au trecut granițele imperiului cesarilor, iar prin veacul II și III, învățăturile Mielului de pe Gol-

gota erau cunoscute în o bună parte a celor trei continente cunoscute pe atunci.

Nu este scopul nostru a istorisi încreștinarea acestor popoare, prin apostolii și învățăceii cari aveau darul minunilor și al limbilor, ci ne vom opri deocamdată numai asupra pătrunderii acestei religii mântuitoare în interiorul Asiei, între Mongoli.

În țara oamenilor galbeni și cu ochii oblici, creștinismul a fost dus mai întâi de către ereticii Nestoriani, după ce la conciliul din Efes (431) au fost alungați dintre marginile imperiului bizantin. Din Persia și din Armenia, călugării nestoriani au străbătut prin țările Mongolilor de prin regiunile lacului Baical, cari pe atunci erau locuite de Tătari, unde prin veacul XI

botezată pe regele unui trib numit al Karaîților. Acest rege tătar creștin nestorian, este cunoscut în Europa sub numele de »preotul Ioan« (Ioannes presbyter) și în jurul lui s'au țesut o mulțime de legende, mai cu seamă în Europa Occidentală.

Episcopul armean Gabula, la 1145 duse vestea preotului Ioan la Roma, la Papa Eugen III. De asemenea un medic italian care făcuse călătorii prin Tartaria.

Unul dintre urmașii Preotului Ioan, Chanul Ovang, trimise un delegat la Papa Alexandru III (1159—1181), pe care Papa îl și consacră Episcop, iar la anul 1177 îl retrimise la stăpânul său, care se întitula »Regele Indiilor«, încredințându-i misiunea de a-l câștiga pentru biserica catolică. Nu mare fu însă, de data aceasta, succésul Papii, deoarece la anul 1202, Mongoli sub conducerea lui Gingis-Chan ocupară țările lui Ovang, precum și imperiul Califilor din Damasc și Bagdad, apoi năvăliră în Europa, unde prădară și devastară principatul Transilvaniei, al Moldovei, Ungaria, Polonia și o parte din Germania.

Printre Tătarii cuceritori, Nestorianii își pierdură simpatiiile, dar creștinismul peste tot era tolerat.

Biruiitorul Gingis-Chan luă în căsătorie pe o fiică a lui Ovang, și astfel creștinismul ajunsese până la curtea Hanului tătăresc. Fiul mai mare al lui Gingis, numit Ciangatai, se pare a fi fost chiar creștin, precum și văduva fratelui său Oktai, care întreprinsese noi expediții în Europa. Gaiuc fiul lui Oktai nu era creștin, dar la curte avea preoți creștini și o capelă (Vezi Hergenröther, Storia universale della Chiesa, Firenze 1905, Vol. IV, pag. 490).

Papii trimiseră predicatori catolici la acești regi Mongoli. Papa Inocențiu IV, la anul 1245 trimise la Chanul Gaiuc niște călugări Franciscani, iar la Baijunovian, locțiitorul Chanului și guvernator al Persiei, trimise călugări Dominicani. Nu multă ispravă făcură însă, deoarece la curtea lui Gaiuc erau Nestoriani, iar la a lui Baijunovian creștinismul nu avea nici o rădăcină.

Sfântul Ludovic regele Franței, la anul 1253 trimise la Gaiuc niște Dominicani din Cipru, iar la urmașul lui Gaiuc, la Mangu și la principele mongol Sartach, trimise călugări franciscani, cari căutară a predica cât mai cu râvnă cuvântul Domnului printre poporul mongol.

La 1253 Papa Inocențiu IV încredință pe cardinalul Otto de Tusculum să consacre câțiva episcopi dintre călugării Franciscani și Dominicani, și să-i trimită printre Tătari, cari până aci nu erau declarați pentru nici o religie, ci aveau preoți și catolici și nestoriani, dar la fel cinsteau și pe »bonții« budhiști și pe mahomedani.

Tătarii ar fi dorit să lege alianță cu principii creștini împotriva Mahomedanilor cari începeau a-i copleși, dar intrigile nestorianilor pe de o parte, iar pe

de alta ignoranța și încăpățânarea poporului idolatru, împiedecă roadele catolicismului și zădărnici munca harnicilor călugări.

Hefhun, Regele Armeniei, înduplecă pe Chanul Mangu să primească botezul împreună cu mai mulți curteni. La acest Chan-Tătar creștin, în 1253 merse harnicul călugăr franciscan Wilhelm de Rubruquis, stabilindu-se la Karakorum, pe atunci capitala Mongolilor.

După moartea creștinului Chan-Tătar Mangu, la 1257, împărăția fu împărțită între fiii săi Hulai și Cubrai, dintre cari cel dintâi luă Persia, iar al doilea China. Hulai fu prietenos creștinilor, mai ales după ce îi reuși să cucerească Bagdadul. El căută în Europa ajutoare împotriva sultanului din Egipt, și organiză chiar o cruciată, intrând în tratative cu Papa, cu regele Franței și cu al Angliei. La 1291 Papa Alexandru IV îi scrise atât lui, cât și fiului său Aboga. Acesta din urmă însă, silit de împrejurări, trecu la mahomedanism.

Argun, urmașul lui Aboga, reluă legăturile cu Roma și cu Europa creștină. Chanii Baidu și Cazan erau chiar creștini și căutau alianțe cu creștinii împotriva sultanilor, dar Mahomedanismul tot mai mult se răspândea în masele poporului.

În China, Cublai, pe la 1260, introduse Budhismul, dar se arăta binevoitor și creștinilor, cerând dela Papa bărbați învățați la curtea sa ocrotea pe venețianul Marco Polo, al cărui tată explorase țara. La 1272 primi călugări misionari, Dominicani și Franciscani, dintre cari mai multă ispravă făcu franciscanul Minorit *Ioan de Monte Corvino*. Acesta fu trimis de către Papa Nicolae IV la anul 1288 ca misionar între Mongolii din China de Miazănoapte, unde munci 11 ani singur, apoi primi de ajutor pe Arnold din Köln.

Acești doi misionari catolici reușiră să edifice o frumoasă biserică în Cambalu (azi Peking) și să boteze vre-o șase mii de persoane. Ei suțineau vre-o 150 de copii răscumpărați din robie și traduseră Noul Testament în limba mongolică. Principele din Cambalu se făcu catolic, și împreună cu el o mulțime de nestoriani trecură la credința Romei celei vechi. Misionarii câștigau poporul prin cântările copiilor, prin împărțirea de icoane biblice, și mai ales prin iubirea ce arătau față de toți camenii, fie că erau creștini, fie păgâni. Marele Chan le permise să edifice și o a doua biserică în capitală, și încă în apropierea palatului.

Papa Clemente V, bucurându-se de progresele făcute de Ioan de Monte Corvino între Mongoli, la anul 1307 îl făcu arhiepiscop de Cambalu (Peking), mai trimițându-i și alți tovarăși misionari, între cari și câțiva episcopi. Arhiepiscopul Ioan de Monte Corvino păstră prietenia cu marele Chan până la moarte, întâmplată la anul 1330.

În locul lui Ioan de Monte Corvino fu trimis în China un alt episcop cu numele Nicolae, care n'avu norocirea să ajungă până la Cambalu, căci în drum fu

ucis de către păgâni. Tot așa se întâmplă și cu alți episcopi cari fură trimiși acolo din Europa, așa încât la anul 1338 creștinii din Tartaria se plâneau Papii că sunt o turmă fără de păstor.

La anul 1368 Tătarii sau Mongolii fură alungați din China, unde se înstăpâni dinastia chineză Ming. Creștinii din Cambalu începură a se împușina, căci

Chinezii nu mai permiteau nici unui preot creștin să intre în hotarele lor Tătarii din Persia încă fură alungați de către mahomedanul Timur. Mahomedanismul triumfă, iar creștinismul pe încetul dispăru cu totul din teritoriile de odinioară ale lui Hulaiu și Cublai. Reinvie însă cu atâta spor în zilele noastre.

Dr. Nicolae Lupu.

O distinsă vizită la Școala Normală Română Unită.

— Oaspeți Cehoslovaci la școala noastră. —

Școala noastră diecezană sâmbătă, în 24 Octombrie crt., a avut onoarea deosebită să primească vizita unor oaspeți distinși. O delegație a Republicii Cehoslovace, compusă din Domnii: *Fedor Houdek*, fost ministru, *Ladislav Chocholonsek*, consul al Cehoslovaciei la Cluj, *Karol Rybarik*, deputat, *Julius Stano*, deputat, *Anton Granartez*, prim-redactor la hebdomadarul de elegantă ținută „*Novy Svet*“, *Ladislav Tresnak*, Prof. Dr. *Francisc Karas*, referent în Ministerul Instr. și secretar al asociației „*Komenius*“, *Dr. Pavel Peter Doval* președ. soc. cult. slovace din București și *Rudolf Docolomansky*, a ținut să facă o vizită la școala noastră unde-și fac educația un număr de elevi slovaci din aceste ținuturi, meniți să fie învățători în satele slovace din Bihor.

Oaspeții au fost primiți de către corpul didactic și elevi în frunte cu d-l director Revmul *Cornel Sabo*, în pompoasa sală festivă a școlii normale.

Festivitatea începe cu *Imnul Regal* și *Imnul Cehoslovac*, cântate cu o tehnică impecabilă de către corul elevilor normaliști de sub priceputa conducere a d-lui prof. *Ambrosie Ilușiu*.

În numele școlii d-l prof. *Vasile Bolca*, rostește următoarele simțite cuvinte de bun venit:

Domnule Ministru,

Onorați și iubiți oaspeți,

„*Profesorii și elevii acestei școli, Vă mulțumim din suflet pentru cinstea ce faceți prin vizita de astăzi acestei vechi instituții de cultură românească. Școală educatoare de învățători români, din anul 1784, din zilele fericitului episcop Moise Dragoș, a păzit aici la granița de apus a etnicului nostru, dragostea de limbă românească și lege apostolică romană.*

Și de aceea ne pare bine. Vă spunem drept, când momente înălțătoare, cum e și cel de azi, ne fac să ne aducem aminte de vremile trecutului, pentru că ele ne înalță sufletele și ne imprimă o normă de conduită pentru viitor.

Ați venit în părțile noastre, Domnule Ministru și iubiți oaspeți, să vizitați pe frații respirați pe meleagurile Bihorului. Priviți de aproape, dar Vă rugăm să nu uitați să vedeți și armonia frățească dintre ei și fiii neamului nostru; ambele popoare legate prin

suferințele trecutului și apropiați tot mai mult prin problemele zilelor noastre. Ambele popoare vor avea să îndure împreună și încercările viitorului.

Noi ne dăm seama de acest viitor comun al nostru și de aceea ne nizuim ca elevii slovaci dela școala noastră să se simtă aici la ei acasă, profesorii sunt părinți pentru ei ca și pentru elevii națiunii noastre, îi deprindem în spiritul jertfei pentru neam ca și pe elevii neamului nostru și ne nizuim să cultivăm din răspuneri dragostea ce leagă popoarele noastre.

Excelența Voastră, Onorați oaspeți

În educația și instrucția ce dăm tinerelor odrasle avem în vedere ridicarea satelor noastre. Răzimați în trecut pe brațele vârtoase și spiritul răbdurii al milioanelor de țărani, am ajuns să ne făurim o țară mândră, invidiată și temută. Ne dăm seamă că tot prin aceste virtuți ale țăranelor noastre, o vom păstra și în viitor. Și de aceea principala noastră grijă se va îndrepta către ridicarea acestora.

În acest spirit de jertfă pentru luminarea satului vor fi crescuți și viitorii învățători slovaci, astăzi elevi la școala noastră. Le vom turna în suflete severa disciplină în muncă, ce ne-o imprimă tradiția de luptă culturală a institutului nostru, precum și spiritul său de austeră moralitate creștină romană.

Vă rugăm, transmiteți gândurile noastre modeste și celor de acasă din glorioasa Republică Cehoslovacă, pentru ca prin cunoaștere și apreciere reciprocă să stringem tot mai mult legăturile dintre țările noastre, unite astăzi prin lupte și aspirații comune.

Cu aceste sentimente, Excelența Voastră și Onorați oaspeți, Vă spunem din suflet: Fiți bineveniți în ctitoria modernă a Înalt Preasfințitului Episcop Valeriu Traian, fiți bineveniți în casa Bisericii noastre“.

D-l Ladislav Chocholonsek, consulul Cehoslovaciei la Cluj, în numele delegației își exprimă adâncă mulțumire sufletească de a vedea pe fiii nației sale din Țara Românească adăpostii într'un așa de distins institut de educație și cultură, merit de acum să contribuie,

prin lumina ce se va răspândi de aici, la înfrățirea popoarelor noastre, atât de strâns unite prin suferințele și luptele trecutului. Școala aceasta este o făclie care de acum luminează și pentru fiii neamului nostru și pentru aceasta Vă suntem mulțumitori.

După frumoasele cuvinte a D-lui Consul, corul elevilor cântă *Imnul național slovac*, după care elevul din cl. VI. *Benedict Schipala* în numele elevilor salută pe oaspeți în limba slovacă.

După această primire însuflețită distinșii oaspeți, însoțiji de către profesori, au vizitat școala. Impresiile lor sumare le-au notat în „*Cartea de Aur*” a școlii.

Sunt următoarele:

— *Delegația din Republica Cehoslovacă, care a vizitat Institutul DVs., a fost plăcut impresionată*

atât de primirea cordială ce i s'a făcut cât și de dragostea cu care sunt primiți în acest Institut elevii slovaci, viitorii educatori ai minorității slovace din România.

Delegația mulțumește Institutului pentru toate aceste cu atât mai mult, întru cât prin aceasta se întărește în mod practic vechea prietenie româno-cehoslovacă.

Dat în Oradea, la 24 Octomvrie 1936.

Pe cât vedem institutul nostru se știe face folositor și în prezent marilor interese naționale, pregătind frăția între noi și vecinii noștri. Noi nu putem decât să ne exprimăm bucuria și mulțumirea sufletelor noastre.

Cronicar.

Inființarea provinciei mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș în presa periodică română.

de I. GEORGESCU

Astfel No. 34 din 30. 4. 1855 al *Gazetei* publică circularul No. 299 din același an al mitropolitului Alexandru Sterca Șiuclușiu, relativ la înființarea mitropoliei. E ciudat că mitropolitul vorbește nu de crearea, ci de reînvierea mitropoliei. El, ca și alții, e de părerea că titlul uzurpat de Atanasie Anghel, întâiul episcop unit, precum și de alți înaintași ai acestuia — unul se întitulează »arhimitropolit« — sunt canonice și legale. De aceea laudă pe împăratul Franz Josef I, »ca pe un al doilea Traian«, și pe »patriarhul« Romei Pius IX. Altă ciudățenie a acestui mitropolit e că el nu-l numește pe suveranul pontif »papă«, ci patriarh, ca și cum ar fi vorba de patriarhul Veneției, al Lisabonei, al Ierusalimului, al Alexandriei, al Antiochiei, ori al Constantinopolului. El cugetă că-i face mare cinste, coborându-l între patriarhi și dându-i titlul găsit la pagina 408 a »Pravilei« dela Târgoviște (1682): »Preafericitul și preasfântul și întocmai îngerilor întru Christos, părintele părinților și stăpânul a toate adevăratele apostolicești biserici«; Unui mitropolit cu idei atât de stranii despre ierarhia bisericeii sale nu e mirare, dacă Mihail cardinal Viale Prelă, fost nunțiu apostolic la Viena, se simte dator să-i facă, în cuvântarea rostită la înscăunarea sa, o adevărată lecție de istorie bisericească, de dogmatică și de drept canonic. Nu e timpul nici locul potrivit să stăruim aici asupra acestor lucruri. Ar trebui să publicăm o mulțime de lucruri inedite. Și din cele înregistrate, însă, de presa periodică contemporană încă avem destule elemente de judecată. — În continuare, Al. St. Șiuclușiu spune că el titlul de arhiepiscop și mitropolit de Alba Iulia și Făgăraș întâia dată îl folosește în ziua de Rusalii din acel an. În urmare, pentru a-l putea purta cu cinste, inaugurând o epocă în adevăr nouă în istoria bisericeii

sale, el ordonă clerului și poporului său credincios să aducă trei liturghii de laudă și de mulțumită: 1° Pentru împărat și »patriarh«; 2° Pentru bunăstarea sfintei biserici și unirea întregii națiuni române »sub un cap bisericesc«; 3° Pentru el, titularul vremelnic, deși nevrednic, al acestei mari demnități.

Ceva mai înainte (No. 9 din 2. 2. 1855 p. 33), *Gazeta* adusese o corespondență din Blaj în care se comunica îmbucurătoarea veste că papa Pius IX, prin decretul dela 22. 12. 1854, numără pe noul mitropolit între nobili ca pe cei năsuți din neam de conți, distingându-l cu titlul și însemnele lor. Corespondentul dela Blaj exclamă semnificativ: »Grecul ne grecește, Sârbul ne sârbește, Muscalul ne muscălește, numai Romanul ne românește!«

Solemnitățile înființării provinciei mitropolitane de Alba Iulia și Făgăraș încep la Timișoara, în capitala Banatului românesc. Când protopopul Macsin aduce, în ziua de 12/24. 6. 1855, la cunoștința obștei românești această veste, e mare bucurie pretuțindenea. »Serbarea aceasta«, cetim într'o corespondență ocazională a *Gazetei*, »n'au trecut-o cu vederea nici înțelepții frații noștri neuniți«... și încheie exclamând: »A, de am putea redobândi — și alte câte avem perdute!« (No. 67 din 20. 8. 1855 p. 257).

În deosebi neuitate rămân în amintirea Timișorenilor zilele de 21, 22 și 23 Octomvrie 1855. În acele zile, ei se încredințează că este o Pronie care poartă grijă și de neamul și biserica lor. Sâmbătă în 20. 10. sosește episcopul Vasile Erdelyi — Ardeleanu dela Oradea, însoțit de canonicii Iosif Pop Sălăjanul și Ioan Vancea. Tot atunci sosesc acolo și Alexandru Dobra, noul episcop al Lugojului, precum și Ioan Alexi, întâiul episcop al Gherlei. — Duminecă (21. 10), mare

slujbă dumnezească în biserica parohială din Timișoara—Fabrică. La sfârșitul liturghiei, episcopul Erdelyi—Ardeleanu rostește o înălțătoare predică despre însemnătatea evenimentului istoric. Ea face profundă impresie asupra întregii asistențe. Uralele și aclamațiile frenetice nu mai încetează nici pe stradă. Mai cu seamă sunt ovaționați Erdelyi—Ardeleanu și Dobra. Un elev în cursul superior al liceului, talmăcind simțemintele de bucurie ale tuturor, numește noua provincie bisericească »sigilul reînvierii noastre«, »una din cele mai însemnate în istoria noastră«, »ziua încetării durerilor noastre sufletești«. Răspunde noul episcop Dobra, cucerind »toate inimile Românilor«.

În ziua de 23. 10 sosește dela Viena prin Seghedin și cardinalul Viale Prelà, fost nunțiu apostolic, atunci arhiepiscop de Bologna. El e întâmpinat de un banderiu de călărași cari îl însoțesc până la catedrala catolică de rit latin. Aici, îl întâmpină episcopul de Cianad, Csajághy. După o scurtă rugăciune, cardinalul, însoțit de cler, printre rândurile elevilor dela școlile secundare din localitate, trece la reședința episcopescă. Aici e întrunită floarea Banatului militar, civil, eclesiastic. În această adunare, ia cuvântul episcopul Erdelyi—Ardeleanu, arătând simțemintele de bucurie, de mulțumire, de recunoștință ale Românilor. Cât ce a ajuns la cunoștința acestora hotărîrea papei Pius IX de a înființa o provincie bisericească deosebită pentru ei, ca un foc sfânt ce i-a străbătut foarte repede [velut sacer quispiam ignis celerrime permeavit], ei au însărcinat pe chiriarhii lor să vină și să mulțumească marelui trimis, pentru cinstea și bucuria făcută bisericeii și națiunii lor. Oratorul se teme că nu poate răspunde, îndeajuns, acestei mari îndatoriri. Nu s'a mai pomenit ca un cardinal, fost nunțiu, să fi vizitat cândva părțile acestea. Mai ales unul, împodobit cu atâta știință și virtute, cunoscute de o lume întreagă, cum e distinsul nostru oaspe! După câteva cuvinte de mulțumire către împărat, oratorul adaugă: »Iar părinteasca îngrijire a Preasfântului nostru Stăpân, suprem pontif, și bunăvoința lui arătată tuturor credincioșilor le cinstim din tot adâncul sufletului nostru așa, încât în credință curată, în evlavie, în ascultare și alipire către S. Scaun Apostolic vrem să fim socotiți că întrecem pe toți ceilalți«. [Paternam vero Stissimi Dni nostri summi pontificis sollicitudinem atque benevolentiae studium cunctis fidelibus exhibitum intemis praecordiis ita veneramus, ut intemerata fide, pietate et in Sanctam Apostolicam Sedem observantia atque devotione cunctis aliis antecellere dignoscamus]. De încheiere, el urează strălucitului reprezentant al S. Părinte dela Roma să trăiască sănătos, întru lungime de zile.

Răspunsul Eminenței Sale, card. Viale Prelà, scrie corespondentul Gazetei, nu suntem în stare a-l scrie. Înțelesul lui e că Em. Sa roagă pe episcopul Erdelyi—Ardeleanu să aducă la cunoștința »strălucitei« națiuni

române simțemintele părintești ale marelui papă, care o clipă n'a încetat a se interesa de ea și a o iubi. Em. Sa e fericit că e reprezentantul S. Părinte în mijlocul unui asemenea neam.

La 24. 10, în drum spre Lugoj, cardinalul se abate și pe la umila biserică parohială din Timișoara-Fabrică, pentru a face o scurtă rugăciune și aici. Acest drum e cu adevărat triumfal. Pretutindeni, cardinalul e întâmpinat cu prapori, cu flori, cu cântece. În Lugoj, pe lângă localnici — aceștia toți, fără deosebire de limbă și de lege — îl salută și canonicii Vasile Rațiu și Ștefan Boer, reprezentanții capitolului din Blaj. — În 25. 10, prin Caransebeș, pe la vama Marga, cardinalul trece în Transilvania, unde, în numele autorităților civile, e salutat de Vasile Butthyan [Buteanu], iar în numele arhiepiscopului și mitropolitului Siuluțiu, de Ștefan Moldovan, vicarul Hațegului. Pe lângă frumoase cuvinte de credință și dragoste pentru Biserica Domnului, zidită pe stâncă la Petru, el înfățișează, această salutare a sa, ca o îmbrățișare de departe a chiriarhului său care, dorind, îl dorește la Blaj. (Vezi această cuvântare latinească în *Foata pentru minte* etc. No. 44 din 26. 10. 1855 p. 244). Poporului strâns aici în mare număr cu ramuri de brazi, cu treascuri, cu trâmbiși, cu aclamații nesfârșite, cardinalul îi dă o binecuvântare impresionantă. »Pace vouă celor de aproape și celor de departe«, zice el.

Dela Marga, trece prin Boufării-de-sus, Bucova, Zaicani, unde pretutindenea are parte de primiri entusiaste. În aceasta din urmă localitate, el e primit la podul de lângă Poarta de fier a Transilvaniei. De o latură a drumului stau bătrânii, bărbații, junii și băieții; de cealaltă parte, babele, femeile, fetele și copilele.

În Grădiște, vechea Sarmiseghetusa, devenită apoi Ulpia Traiana, în vreme ce se schimbă caii de trăsuri, cardinalul are câțva timp răgaz să vadă poporul adunat acolo, în frunte cu cinci preoți, apoi să privească pe »doamna lumii, cetatea cea vestită, căreia și vechea și puternica Romă, sub Decebal, i-a dat dajde« zăcând în ruine. Departe de a se lăsa cuprins de simțeminte triste, corespondentul Gazetei, creștin adevărat, el știe că Dumnezeu are putere și din pietre să ridice fii ai lui Avram, să ridice pe cei căzuți, să lumineze pe cei întunecați, să dea orbilor vedere, surzilor auz, mușilor cuvânt ca așa cele bune să se adune și să se umple de mărime cetatea cea neînvingătoare — biserica lui Cristos — încă aici pe pământ.

În Hațeg, e primit princiar. Clopotele dela cele patru biserici nu mai încetează de bucurie. Ele umplu tot văzduhul cu dangătele lor. Mulțimea toată e masată, în rânduri dese, dealungul străzilor ce duc dela biserica romano-catolică la cea românească unită. Aceasta, frumos luminată, »albă ca o mireasă«, primește pe mirele ei cel prea scump, ingenunchind la altar și dând mulțumită lui Dumnezeu pentru marea binefacere hărăzită. Aclamațiile și manifestațiile de

bucurie ale cetățenilor nu mai încetează. »Salta inima lor...«, zice corespondentul Gazetei, »ca a mieilor primăvara«.

În Hațeg vine să întâmpine pe eminentul oaspe și Ludovic Haynald, episcop catolic din Alba-Iulia. Din acest oraș, prin Silvașul de jos și Spini, oaspele cu strălucita lui suită înaintează, prin Orăștie, la Alba-Iulia, vechiul scaun vlădicesc al Românilor, temuta fortăreață militară a Românilor de altă dată: Apulum. Aici, la podul de afară, din jos de cetate, îi întâmpină protopopul român unit, împreună cu 15 preoți și ne-numărat popor. După cuvinte de salutare de o parte și răspuns din cealaltă parte, cu toții se suie în cetate la catedrala catolică, unde e primit de episcopul Haynald și patru canonici-abați, însoțiți de 200 de preoți. Impresie feerică face defilarea, pe înserate, a 70 de fete îmbrăcate în alb, cu lumânări aprinse în mâini.

Dușuri scoțiene.

În »Universul« P. A. X., trei slove, povestește petrecerea Patriarhului Miron în Anglia. Pretinde că într'un discurs ținut seara la un banchet, Preafericitul, după ce a spus adevărul că nimeni nu a dorit rup-tura din 1054, dă vina asupra Romei, deși și în cărțile de istorie ale nemților protestanți se poate citi, că de schisma Răsăritului sunt vinovați numai cățiva greci. Pretinde apoi că »Biserica Anglicană nu are nici o vină«. Dacă a vrut să spună că nu are vină, fiindcă nu exista atunci o astfel de biserică, drept a vorbit, dar, deși Anglicanismul s'a născut cu patru secole mai târziu, are marea vină a se fi lăpădat de tradiție și de dogme, adică o vină mult mai mare decât Cerulerie și Grecii, cari au păstrat dogmele și tradiția, călcând în picioare numai Unitatea Bisericii. De aceea noi credem că P. A. X. ori nu a înțeles pe Fericierea Sa, ori va fi unul din masonii cari au benchetuit la Clubul Athenaeum, cu Preafericitul.

*

»Universul« s'a grăbit a reproduce astfel de inexactități, dar s'a ferit să vestească că la Oxford, Anglicanii au invitat și pe Cardinalul Seredi, unde l-au făcut doctor în filosofie. Realitatea a reprodus chiar două fotografii: una în care Cardinalul Ungariei stă acolo, la dreapta Ministrului Eden și alta în care Patriarhul Bucureștilor e pus la stânga unui »episcop« Anglican. Recomandăm fotografiile D-lui Onisifor Ghibu, colaborator al foaiei din strada Brezoianu.

*

Citim în »The Church Times« din 13 Martie 1936 pag. 317 că arhiepiscopul de Cantorbery a pofit la el pe ziua de 26 Martie crt. pe căpeteniile bisericilor lutherane din Letonia și Estonia să vie împreună cu mai mulți teologi să discute despre o unire a lutheranilor finlandezi cu anglicanii. Și la București se pretinde că Anglicanii mor de foc a se face ortodocși!!!???

CRONICI

— **Inscăunarea noului Episcop la Lugoj.** *Duminecă, în 1 Noemvrie a avut loc în Lugoj, înscăunarea noului Episcop, Ex. Sa Ioan Bălan. A luat parte, în afară de reprezentantul înaltului guvern. D-l ministru Valer Pop, a altor delegați și a autorităților locale, numeroși preoți și credincioși, veniți să-și manifesteze respectul și dragostea față de noul lor Păstor. Ne alăturăm și noi bucuriei fraților dela Lugoj, urând Excelenței Sale păstorire rodnică și viață îndelungată.*

— **Un necreștin despre biserica catolică.** Profesorul Nasaha dela universitatea imperială din Tokio, un savant necreștin, s'a reîntors, zilele trecute, în patria sa dintr'o lungă călătorie de studii făcută în Europa. În decursul unei conferințe publice, el a mărturisit următoarele: »Biserica catolică e cea mai puternică, perfectă și sublimă organizație cunoscută în istoria omenirii. Creștinismul cel mai puternic e acela, care își are centrul la Roma«.

— **Ecoul cuvântului pontifical.** Cuvântarea sfântului Părinte contra primejdiei universale a bolșevismului a găsit un ecou răsunător în toată lumea catolică și necatolică. Din multe țări, episcopii au mulțumit telegrafic Sfântului Părinte pentru cuvintele sale îndrumătoare, iar organizațiile catolice l-au asigurat că vor lupta în spiritul cuvintelor papale. Chiar presa necatolică recunoaște în discursul Preafericitului Părinte o înaltă ținută religioso-preoțească, sigură, competentă și energică.

— **Atențiunea Providenței.** E destul de cunoscut privilegiul preoților de rit latin de a putea sluji trei sf. Liturghii în ziua de 2 Noemvrie, când se face pomenirea tuturor morșilor. Preoții cari se folosesc de acest privilegiu, acordat prin Constituția Papei Benedict XV, sunt obligați ca una din amintirile liturghii s'o aplice pentru intențiunea Sfântului Părinte. Anul acesta printr'o dispoziție specială a Preafericitului Părinte Pius XI, liturghia aceasta a trebuit aplicată pentru sufletele celor căzuți în războiul civil din Spania, căreia Biserica apuseană îi datorează originea privilegiului neprețuit a celor trei liturghii din ziua morșilor. De fapt, înainte ca acest favor să fi fost extins de către Papa Benedict XV la Biserica întreagă, el exista în regatul Aragoniei mai înainte, apoi mai pe urmă și în acele ale Spaniei și Portugaliei. Și astăzi tocmai Spania beneficiază în chip special de acel favor spiritual, care totodată o și întărește puternic în credință, în ceasul greii sale încercări. Ce delicată atențiune a Providenței.

— Pentru victimele comunismului. Comitetul »Acțiunii Mondiale a Femeilor împotriva bolșevismului și a războiului« a trimis D-lui Dr. Carlos Saavedra Lamas, președintele sesiunii generale a XVII-a a S. N. un apel în favorul femeilor și copiilor, deținuți în câmpurile de concentrare din Rusia Sovietică. Din acest apel se vede lămurit ce se petrece în raiul roșu și care este fericirea pe care comuniștii vreau s'o împărtășească și altor popoare.

»Mizeria — spune apelul — și sărăcia morală și materială în care trăesc acești nenorociți, depășește marginile închipuirii noastre. Nu este nimic însă, ce să nu se întrebuițeze pentru a procura totala decădere a prizonierilor. Femeile, adeseori însoțite de copiii lor, sunt supuse unor tratamente incalificabile și sunt silite, în câmpurile de concentrare, la muncă care trece peste puterile omenești și în condițiuni care o fac insuportabilă: foamea, frigul, mizeria, la care mai trebuie să adăogăm o continuă promiscuitate cu deținuții de rând, promiscuitate ce favorizează răspândirea bolilor, epidemiilor, depravarea și desnădejdea.

Femeile fără vreun mijloc de apărare, sunt la discreția unei tabere de ocași, cari nu cunosc nici o igienă morală ori fizică. Copiii, amestecați cu prizonierii, sunt supuși aceluiaș tratament și sunt siliți să trăiască în acest mediu demoralizator și molipsitor. Și aceasta, o repetăm, fără cel mai mic ajutor, fără ca să le fie îngăduită vre-o nădejde, vre-o ușurare.

Și închee apelul: »Omenirea n'ar trebui să rămână nepăsătoare în fața acestei stări de lucruri revoltătoare, de cari până azi nimeni nu pare a se fi preocupat«.

Un apel similar a fost lansat și în favorul femeilor și copiilor din Spania, victimele sălbăticiilor marxiste, importate acolo de agenți sovietici, a căror soartă tragică preocupă în măsură foarte mare opinia publică europeană. Trebuiește a începe cât mai urgent o acțiune în favorul lor. Numitul comitet adresează un presant apel și Societății Națiunilor, cerându-i intervenția cât mai energică și neîntârziată.

Reuniunea Sf. Maria Oradea

No. 15/1936

Apel.

Comitetul Reuniunii Sf. Maria în ședința din 20 Octomvrie 1936 cu durere a luat la cunoștință lipsa de îmbrăcăminte a elevilor în special dela școlile primare. Realitatea tristă este că în lipsa de haine mare parte rămân dela școală și neprimind educație devin apoi prada elementelor destructive ba chiar și a celor comuniste.

Dorind Reuniunea, de Crăciun precum și în decursul anului, a procura hainele necesare celor lipsiți, face apel către Enoriașii Bisericii și, în special, către toate Doamnele din parohiile Oradea-Olosig și Oradea-Orașul Nou, să binevoiască a colabora la această mare Operă de Caritate!

Comitetul pentru adunarea fondului a încuviințat trei modalități:

1. Va elibera de Crăciun 12 coale de contribuție prin care vor colecta Doamnele membre.

2. Să se aranjeze acasă în familie ceaiuri simple cu taxe benevole în favoarea fondului. — Ceaiul se poate răscumpăra cu 100 lei.

3. Să se pună în fiecare casă o mică urnă în care peste an să se adune pentru fondul săracilor. Urna se va deschide anual odată, la anul nou. Urnele se pot lua la Oficiul Parohial din Olosig (strada Episcopul Radu 6).

Să salvăm tineretul școlar, dându-i posibilitate de luminare și educație religioasă.

ss. Maria Dr. Radu președintă, Cornelia Erdeli, Gabriela Ciortin vicepreședinte, Livia Ilușiu secretară, Gheorghe Maior președinte general bisericesc.

ASOCIAȚIA GENERALĂ A ROMÂNILOR UNIȚI — AGRU

No. 330/1936.

În conformitate cu art. 13 din Statute, convocăm

CONGRESUL GENERAL

al Asociațiunii Generale a Românilor Uniți — AGRU — pentru zilele de **21-22 Noemvrie 1936 la Târgul-Mureș**, cu următorul program:

Vineri 20 Noemvrie :

Orele 12⁴⁷ : Sosirea și primirea Comitetului Central.

» 15³⁰ : Ședința Comitetului Central.

Sâmbătă 21 Noemvrie :

Orele 9 : Liturghie. — Predică.

» 11 : Prima ședință a congresului.

» 13 : Masă comună.

» 15 : A doua ședință a congresului.

» 17¹⁹ : Primirea Înălților Arhieriei în gara Tg-Mureș.

» 18 : Vecernie. — Predică.

» 21 : Concert susținut de corul catedralei din Blaj.

Duminică 22 Noemvrie :

Orele 8³⁰ : Liturghie arhierescă cu predică.

» 11 : Procesiune euharistică.

» 12 : Ședința festivă a congresului. — Paralel cuvântări către popor.

» 14 : Banchet.

La această înălțătoare manifestație cu caracter religios și național invităm cu drag, pe lângă cei în drept (membrii Comitetului Central, membrii Comitetelor eparhiale, membrii fondatori și câte zece delegați de fiecare eparhie), pe toți membrii Asociațiunii Generale a Românilor Uniți, precum și întreg Clerul și pe credincioșii Provinciei Mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș.

Cluj, din ședința Comitetului Central ținută la 22 Octomvrie 1936.

Secretar general:
Dr. Augustin Popa.

Președinte:
Dr. Valeriu Pop.

NOTĂ. 1. Pentru încartuire, participare la banchet și reținerea билетelor pentru concert a se adresa d-lui Dr. Victor Russu — Prefectura jud. Tg.-Mureș. Alte informațiuni la D-l Traian Popa, preș. Agrului Tg.-Mureș, str. Oct. Goga 10.

2. Participanții vor beneficia de reducere pe C. F. R., în acest scop își vor păstra biletele de tren.

3. Credincioșii sunt rugați a se împărtași în număr cât mai mare.